

Lärarhandledning

Ensam

Författare: Elias Våhlund

Illustratör: Agnes Våhlund

I serien ingår:

Bok 1: Handboken

Bok 2: Röda masken

Bok 3: Ensam

Rekommenderas för åk 1–3

En handledning av Malin Wedsberg

ELIAS & AGNES VÅHLUND

HANDBOK FÖR SUPERHJÄLTAR

DEL 3: ENSAM

rabén&sjögren

Introduktion

Den här handledningen innehåller övningar som ska hjälpa dig att få dina elever att utveckla sin läsförståelse, och därmed sin läslust, genom att arbeta med ordförståelse, träna på att använda läsförståelsestrategier och att göra textkopplingar. "Handbok för superhjältar" passar också utmärkt att ha som grund och utgångspunkt i värdegrundsarbete. Så här hittar du även konkreta övningar och diskussionsfrågor som har knyt an till elevernas vardag med utgångspunkt i det berättelsen tar upp: mobbing, utanförskap och kamratskap.

Läsförståelse

Exempel på läsförståelsestrategier kan vara att förutspå handlingen, utreda nya ord och uttryck, ställa frågor till texten, klargöra otydligheter och sammanfatta textinnehåll. Men kom ihåg, det är textens innehåll som är det viktiga, inte själva strategin. Fokus ska ligga på textens innehåll.

Textkopplingar är också ett utvecklande arbetssätt för att göra texten tydlig för eleverna. Under läsningen stannar man upp och jämför texten med andra liknande texter – text till text-koppling, jämför texten med egna erfarenheter – text till mig själv-koppling, jämför texten med världen utanför – text till världen-koppling.

Det är du som pedagog som introducerar och modellerar. Ett exempel på att modellera kan vara att "tänka högt", att berätta för eleverna hur Du tänker och känner när ni läser en text. Lärare och klass har en dialog om textens innehåll. Textsamtalen ska vara strukturerade och tydliga, alla ska kunna delta på sin nivå.

Läs högt och läs i par, diskutera och reflektera tillsammans! Vikten av gemensam läsning och högläsning kan inte nog betonas. Genom de gemensamma läsupplevelserna får eleverna verktyg som de sedan kan använda i det egna läsandet.

Alla övningar i handledningen delas in i vad man kan göra före läsningen, under läsningen och efter läsningen. Läsförståelsefrågorna är indelade i:

På raderna – svaret står i texten.

Mellan raderna – här handlar det om att kunna dra egna slutsatser och läsa "mellan raderna".

Bortom raderna – här tänker man själv vidare och reflekterar över texten.

Läsförståelseövningar hittar du under varje kapitel.

Före läsningen

- Titta tillsammans på bokens omslag. Titta på bilden, läs titeln. Vad tror ni boken kommer att handla om? Be eleverna att motivera sina svar, t. ex. genom att du modellerar och motiverar varför du tycker och tror så eller så eller fråga ”Varför tror du det?” ”Hur tänker du nu?”
- Vad betyder ”handbok”? (Är det en bok om händer?) Ge exempel på andra handböcker. Känner eleverna till några?
- På omslaget står det två namn: Elias och Agnes Våhlund. Varför står de namnen här? Vilka är de? Mer info om Elias och Agnes hittar du på <http://www.rabensjogren.se/forfattare/Forfattare/> och <http://www.rabensjogren.se/forfattare/Illustrator/>
- Inför prologen: Vad är en prolog? Vad berättar prologen?
- Inför epilogen: Vad är en epilog? På vilket sätt skiljer den sig mot de övriga kapitlen?
- Förbered läsningen inför varje kapitel genom att gå igenom svåra ord och uttryck – se nedan under respektive titel.

Under läsningen

- Gör textkopplingar. Vid högläsning, stanna upp vid lämpliga tillfällen och gör kopplingar till:
- Andra texter: Påminner det här om något annat vi läst? Berättelser om barn som mobbas, tuffa tjejer (Pippi Långstrump), bli någon annan, superhjältar, serier
- Elevernas egna erfarenheter: Vad känner vi igen från t. ex. miljöer som skolan, skolgården, bibliotek, mobbing, utanförskap
- Världen utanför: Vad får berättelsen oss att tänka på om världen utanför? Läser barnen självständigt, arbeta på samma sätt och diskutera t. ex. efter varje kapitel eller ett stycke i kapitlet som du förutbestämt.
- Be eleverna stanna upp i sin läsning om det är något de inte förstår och fråga dig eller en kompis.

- Be eleverna ringa in (alternativt skriva dem eller räkka upp handen för att fråga) ord som är svåra att läsa eller förstå och diskutera dem allt eftersom.
- Be eleverna att prova läsa om en mening eller ett stycke de inte förstod.

Efter läsningen

- Låt eleverna svara på läsförståelsefrågorna, se nedan. Låt eleverna formulera egna frågor. Diskutera frågor och svar tillsammans. Många av de öppna frågorna har inga givna svar utan finns där för att väcka tankar och göra reflektioner ihop i klassen och leder också till fortsatta diskussioner. Vid de frågor som passar extra bra att samtala kring och diskutera finns en **röd textrad**. Använd er gärna av EPA-metoden, se nedan.
- Låt eleverna sammanfatta texten. Prata tillsammans om hur den började, vad som hände sedan och hur den slutade. Detta kan vara ett enskilt kapitel, men även hela boken när ni läst klart.

Berättelsen

Ensam är tredje delen i Handbok för superhjältar. Lisa har det fortfarande tufft. Hon är mobbad och känner sig utanför. Trots att Lisa kan förvandlas till superhjälten Röda Masken, flyga ut över staden och bekämpa brottslingar, så känner hon sig ensam. Hon saknar en vän.

I Ensam bestämmer sig skurken Wolfgang för att fånga Röda Masken. Kommer han att lyckas?

Tema

Superhjältar, mobbning, utanförskap, att tro på sig själv, äventyr
Svåra ord och uttryck

KAPITEL 1 – löpande band, beskyddare, cell, glädje

KAPITEL 2 – mynt/myntsamling, vaka som en hök, knytnäven, spände ögonen i honom

KAPITEL 3 – rökpuff, förflyttningen, bilskrot, som om hela himlen öppnade sig, sjöblöt

KAPITEL 4 – slutade tvärt, knäckt koden, silo

KAPITEL 5 – glasmonter, donera, auktion/auktionera, lokalen

KAPITEL 6 – stod som förstenade, skrika i kör

KAPITEL 7 – invånarna, på inga villkor, rökgranat

KAPITEL 8 – panik, fick Lisas blod att frysa till is, kalla kårar, besten

KAPITEL 9 – svikit, kidnappad, verksamhet, tankarna snurrade runt i huvudet

KAPITEL 10 – sög in ny luft, stelnade till, puff, bevis, minimal

EPILOG – göra slarvsylta av dig, överlista, fjanten, tappade andan

LISAS ANTECKNINGAR – teleportering, förmåga, materia, fokusera/fokus, blodcirkulation, i princip

Läsförståelsefrågor

PROLOG

Det finns ett ordspråk som heter ”Ensam är stark”. Vad tror du menas med det? (bortom raderna) **Diskutera tillsammans.**

Den här berättelsen inleds med ”Ensam är inte stark. Varför då, tror du? (mellan raderna) **Diskutera tillsammans.**

KAPITEL 1

Berätta om några av de saker som Lisa har gjort när hon varit Röda masken. (på raderna)

Varför kan inte Lisa känna sig riktigt glad fast hon får så mycket beröm? (mellan raderna)

Vad heter Lisas hamstrar? (på raderna)

Varför är det viktigt att ha någon att prata med som verkligen lyssnar? (bortom raderna) **Diskutera tillsammans.**

KAPITEL 2

Vad kallar skurken Wolfgang Röda masken för? (på raderna)

Varför vågar ingen kalla Wolfgang för hans namn, utan säger Chefen? (mellan raderna)

Vad menar en av tjuvarna när han kallar nyheten om myntsamlingen för ”den sämsta bra nyheten”? (mellan raderna)

Beskriv hur Wolfgang vill att kuppen ska gå till? (på raderna)

Varför tror du inte att Robert och Nick tycker att smarthet är en superkraft? Tycker du det? Varför? (bortom raderna) **Diskutera tillsammans.**

KAPITEL 3

Var är Lisas mormor någonstans? (på raderna)

Varför är det så svårt för Lisa att hamna på rätt ställe när hon tränar på puff-och-iväg? (på raderna)

Om du kunde göra puff-och-iväg, när skulle du använda det och vart skulle du förflytta dig? (bortom raderna) **Diskutera tillsammans.**

KAPITEL 4

Hur märker Lisa att Max har gråtit? (på raderna)

Hur kunde Max veta att det skulle sluta regna? (på raderna)

Vad är det som gör att Lisa tänker att hon och Max kan bli vänner? (på raderna)

Varför vill inte Max erkänna för Robert och Nick att han varit med Lisa? (mellan raderna) **Diskutera tillsammans.**

KAPITEL 5

Lisa får en känsla av att något inte står rätt till, när hon ser de två tjuvarna i kön till utställningen. Har du känt så någon gång, att något är fel fast du inte vet varför? (bortom raderna) **Diskutera tillsammans.**

Vad heter borgmästaren i staden Rosenhill? (på raderna)

Hur försöker Max säga förlåt till Lisa när de träffas på utställningen? (mellan raderna)

Det blir mörkt på utställningen. Vart har Lisa tagit vägen när Max ropar på henne? (mellan raderna)

KAPITEL 6

Hur många tjuvar är det som försöker stjäla myntet? (på raderna)

Varför piper och skriker tjuvarna? (mellan raderna)

Vart tror Max att Lisa tagit vägen? (på raderna)

Hur tror du att Wolfgang planerar att krossa Röda Masken? **Diskutera tillsammans.**

KAPITEL 7

Varför vill inte Lisa att mormor och Caroline ska förstå att det är hon som är Röda Masken? (mellan raderna)

Vilken superkraft menar Lisa att alla kan träna upp? (på raderna)

Vilken superkraft skulle du vilja ha om du fick välja en? (bortom raderna)

Diskutera tillsammans.

Vem tror du det är som rullar in en rökgranat? Berätta varför du tror det?

KAPITEL 8

Varför fick alla som var i stadshuset panik? (på raderna)

Varför la sig Lisa och borgmästaren på golvet? (på raderna)

Vem är den stora besten? (mellan raderna)

Vilken superkraft använder Lisa för att rädda sig från vargarna? (mellan raderna)

Har du någon gång varit så rädd att det känts som om hjärtat dunkat jättehårt? Vad hände då? (bortom raderna) **Diskutera tillsammans.**

KAPITEL 9

Varför känner Lisa att hon svikit människorna som var i stadshuset? (på raderna)

Varför tror du att Lisa flydde? (mellan raderna) **Diskutera tillsammans.**

Vad vill kidnapparen ha för att släppa borgmästaren fri? (på raderna)

Har du någonsin känt dig så ensam som Lisa beskriver? (bortom raderna)

KAPITEL 10

Max pappa har sagt till Max, att om man gjort något fel ska man stå för det. Vad menar pappan med det? (bortom raderna) **Diskutera tillsammans.**

Vad är det som gör att Max misstänker att Lisa är Röda Masken? (på raderna)

Varför slår Max Lisa? (mellan raderna)

EPILOG

Var någonstans håller Wolfgang borgmästaren fången? (på raderna)

Varför har Lisa bara fem dagar på sig att träna Max till en superhjälte? (mellan raderna)

Varför jämför Lisa Max med en humla? (mellan raderna)

När Max till slut kan sväva är det för att han tror på sig själv. Har du klarat av något svårt någon gång, genom att tro på dig själv? (bortom raderna)

Diskutera tillsammans.

Värdegrundsarbete

Enligt Lgr 11 är skolans mål är att varje elev:

- Kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstagande grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personlig erfarenhet.
- Respektera andra människors egenvärde.
- Tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor.
- Kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen, och
- Visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt.

Här följer några arbetssätt samt lekar och övningar som passar och inspirerar vid arbetet med värdegrundsfrågor. De tränar vi-känsla, gruppkänsla, samarbete, empati och trygghet och är till hjälp i arbetet mot utanförskap och mobbing.

Peppa varandra och ge komplimanger – att se varandras positiva sidor

- Barnen står på rad. En elev går från barn till barn och säger något positivt, därefter ställer sig den eleven sist och sedan är det nästa barns tur, t. ex: Varför uppskattar jag just dig? Vad har du som är speciellt?
- Barnen skriver något positivt om var och en av sina klasskamrater. Läs upp lapparna tillsammans.
- Skriv positiva och uppmuntrande ord på lappar. Laminera och sätt upp dem i klassrummet.
- Barnen står i ring och kastar boll till varandra, den man kastar till ska man säga något snällt om.
- Barnen sitter i en ring kaster ett garnnystan tillvarandra, precis som ovan ska man säga något snällt om den man kastar till. Efter ett tag har det formats ett fint spindelnät av garnet. OBS – barnen måste hela tiden hålla i tråden.
- Gör en gemensam tankekarta efter att ha pratat om positiva sidor hos varandra och skriv in alla de positiva orden.

EPA-metoden

EPA, som står för Enskilt, Par och Alla, och är en bra metod att arbeta med i alla ämnen. Syftet är att stärka kommunikationen mellan eleverna och aktivera deras tänkande. Metoden ökar barnens självförtroende och visar att allas röst och åsikter har betydelse. Som steg ett får eleverna tänka enskilt och själva formulera sig (skriftligt, i bild eller vad som passar det aktuella ämnet eller den aktuella frågan), därefter arbetar de i par med någon annan för att träna sig i att föra en dialog och argumentera. Till sist diskuterar alla i helklass. Använd er gärna av EPA när ni arbetar med läsförståelsefrågorna till *Handbok för superhjältar*.

Klassråd

- När ni diskuterar, låt den som har ordet hålla något i handen, förtydligar vem som pratar och vem alla ska lyssna på.
- Klassråd är ett bra forum att prata om vilka regler som gäller – hur vi visar respekt, bryr oss om och hjälper varandra och samarbetar, säger förlåt, tackar varandra. Hur ska vi bete oss mot varandra på väg in och ut i klassrummet, på väg till maten och idrotten? ... Be eleverna ”fylla på”. Skriv ner och sätt upp i klassrummet.
- Språkbruk – vad gäller i den här klassen/skolan? Vad är ok? På vilka ord har vi nolltolerans?

Hemlig bok

Vissa saker kan vara jobbiga att prata om och barnen vill inte säga det högt i klassen. Då kan en hemlig skriv- och ritbok vara ett bra komplement till t. ex klassråden. Där får eleverna skriva, rita och berätta sådant de tycker är jobbigt i klassen/skolan och med kompisarna. Förtydliga att det bara är du som läser den här boken och om barnet vill kan du också skriva ett svar.

Presentera en kompis

Gruppen sitter i en ring. En elev (eller du) börjar och presenterar den som sitter till höger samt säger något om den kompis. T. ex: Det här är min kompis Ella. Hon gillar idrott och är allergisk mot nötter. Samtidigt som man presenterar den bredvid, lyfter man kompisens hand i luften och håller kvar den där. När alla presenterat varandra är alla händerna i luften. Fungerar bäst i halvklass.

Hemlig kompis

På måndagen utser du hemliga kompisar alternativt lottar. Tanken är att barnen ska vara extra schysta mot sina hemliga kompisar (utan att överdriva). Ge exempel på vad de kan göra: leka på rasten, fråga hen hur hen mår, ge ett leende. I slutet av veckan gissar eleverna vem deras hemliga kompis var. Utvärdera gärna – vad gjorde hen för att vara en extra bra kompis?

Rastaktiviteter

- Du utser rastkompisar – eleverna har samma rastkompis under en bestämd tid, förslagsvis en vecka.
- Låt eleverna turas om att välja rastaktivitet innan rasten. Aktiviteten ska inkludera alla, ingen ska behöva känna sig utanför. Alternativt har ni lekgrupper (gärna ihop med en annan klass) med 4 – 6 barn i varje grupp som tillsammans får välja en aktivitet. Förbered gärna genom att ha färdiga kort med bilder/text med lekar och spel som eleverna kan välja bland. Utvärdera tillsammans efter rasten. Hur kändes det? Fungerade det att välja aktivitet i gruppen? Var alla delaktiga i aktiviteten?

Välj ett alternativ – diskutera

Berätta om en händelse eller läs upp ett påstående som har fyra olika svar. Inget svar är rätt eller fel. Eleverna ska välja ett av svarsalternativen genom att ställa sig på en plats i rummet som är markerad/avsedd för det svaret. Sedan diskuterar ni vad skillnaden mellan de olika alternativen är och att inget är rätt eller fel utan bara olika sätt att se på saker.

Dramatisera/dramaövningar

Dramatisera någon händelse från boken. Diskutera sedan hur det kunde ha sett annorlunda ut och dramatisera den händelsen. Jätteviktigt är förstås att inte välja något som kan bli för jobbigt eller känsligt för någon elev, t. ex när Lisa blir jagad av killgänget. I så fall får du ”spela Lisa”.

Samarbetsövningar

- Låt eleverna arbeta två och två. Dela ut ett papper till varje par. Genom att t. ex vika ett flygplan med en hand var (den andra handen håller de bakom ryggen) så tränar barnen på att samarbeta.
- Pussel – Du förbereder genom att rita och klippa till de tomma bitarna till pusslet. Varje elev får en pusselbit och ritar vad hen är bra på (se till att alla målar på rätt sida av pusselbiten, annars fungerar inte pusslet att lägga) och sedan lägger ni pusslet tillsammans.
- Rädda en kompis – Alla elever har en ärtpåse på huvudet. De får gå, springa eller krypa, men de måste röra på sig. Den som tappar sin ärtpåse blir förstenad, men kan bli räddad av en kompis som fortfarande har kvar sin påse på huvudet. Den som befriar gör det genom att plocka upp ärtpåsen från golvet och lägga tillbaka den på kompisens huvud.
- Bana – Bygg en bana av t. ex koner, stenar eller pallar. Dela in eleverna i par och ge paren var sin ballong. Varje par ska nu ta sig igenom banan med ballongen emellan sig. Man får hålla fast ballongen med allt utom med händer och armar. Det viktiga är inte att komma först, utan att man kan samarbeta och ha kul tillsammans.
- Bilda en mask – leken startar med att barnen går tillsammans i par, en fram och en bak. Det barn som går längst fram blundar, medan det bakre barnet ska styra barnet framför genom att klappa hen på axlarna. En klapp på höger axel betyder sväng till höger, en klapp på vänster axel betyder sväng till vänster, dubbelklapp på båda axlarna betyder: ta tag i personen framför dig. Barnet som går bakom försöker alltså styra

det främre barnet mot ett annat par för att göra masken längre. När den som går längst fram har fått tag på ett annat par blir masken fyra personer lång. Nu får endast det barn som går allra längst bak, titta och styra de tre andra barnen som går framför. Till slut blir det en enda lång mask. Det här fungerar bäst på lite äldre barn.

Länkar

Du kan läsa mer om Handbok för superhjältar på hemsidan:
<https://handbokforsuperhjalta.se/>

BRIS:
<https://www.bris.se/>

Rädda Barnen:
<https://www.raddabarnen.se/>